

Jonas Kuprys – Amerikos lietuvių gyvenimo metraštininkas

Audronė V. Škiudaitė

▲ Jonas Kuprys

tarybos pirmininkas, yra lietuviškų dirvų vagotojai.

Jonas, ant kurio pečių guli keli „Draugo“ leidybos kampai, yra kuklumo įsikūnijimas. Visi jį myli, bet niekas apie jį daugiau nežino. Ir tik 2006 vasarą, kai Jono bičiuliai 50-mečio proga įkalbėjo jį surengti savo pirmąją personalinę fotografijos parodą Chicagoje, Čiurlionio galerijoje, ir kai kitais metais tą parodą atvežė į Lietuvą (pirmiausia paroda buvo eksponuota Vilniuje, Nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje, po to Kaune – Išeivijos institute ir pagaliau Kėdainiuose – Janinos Monkutės Marks dailės galerijoje), į viešumą išėjo daugiau Jono Kuprio biografijos faktų. Jonas Kuprys gimė 1956 m. Chicagoje, Antrojo pasaulinio karo politinių pabėgėlių iš Lietuvos šeimoje. 1984 m. Institute of Design at Illinois Institute of Technology įsigijo magistro laipsnį fotografijos dizaino srityje, jau turėdamas 11 metų fotografavimo patirtį, kurią įgijo nuo 1973 m. fotografuodamas išeivijos lietuvių renginius ir žmones. Žinių ir įgūdžių sėmėsi iš žymių fotografų Robert Heineken ir David Plowden. Jonas Kuprys atsidėjęs fotografuoja nuo 1973-ųjų – jau beveik keturis dešimtmečius. Per tą

Pastarųjų dešimtmečių „Draugas“ yra neatsiejamas nuo dviejų žmonių – darbų organizatorės Marijos Remienės, kuri, kokias pareigas beužimtų, vis tiek lieka pagrindinė darbų vykdytoja, ir Jono Kuprio – meninio ir techninio redaktoriaus, fotografo, maketuotojo, spaudos darbų organizatoriaus. Jonas – žmogus, kuriame telpa du dideli žmonės – fotografijos profesionalas ir lietuviško darbo darbininkas. Pagal išsilavinimą ir profesinį lygį jis galėtų dirbti bet kuriose amerikietiškosiose organizacijose su aukščiausiais atlyginimais, bet jis, kaip ir visa jo šeima, ypač kaip brolis Saulius Kuprys, šiuo metu „Draugo“ leidėjų

▲ Vilniuje 2007 m. vasarą Nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje atidaręs savo fotoparodą Jonas Kuprys (dešinėje) sulaukė aukšto svečio – Lietuvos prezidento Valdo Adamkaus (kairėje). Kelionėje į Lietuvą jį lydėjo brolis Saulius Kuprys, „Draugo“ leidėjų tarybos pirmininkas (viduryje)

laiką padarė daugiau kaip 50 tūkst. lietuvių gyvenimo išėivijoje vaizdų ir įvykių nuotraukų.

Nors Jono diplominis darbas buvo – biologinė fotografija, bet jo tikrasis pašaukimas – fiksuoti lietuvių gyvenimo išėivijoje pėdsakus. Vyrauja Amerikos lietuvių masiniai renginiai, paradai, demonstracijos dėl Lietuvos laisvės, tautinės lietuvių šventės. Jo geriausiose nuotraukose, kurios buvo rodomos parodose – jau istorija tapę įvykiai, vaizdai iš senųjų Chicagos lietuvių gyvenamųjų rajonų: Marquette Parko, Bridgeporto, Brighton Parko ir Cicero. Šiuose rajonuose lietuviai buvo gausiai susitelkę, veikė lietuvių pastatytos bažnyčios, klubai, buvo įsikūrusios organizacijos ir verslai. Įamžintas Pavergtųjų tautų paradas, kuriuo kasmet Amerikos visuomenei buvo primenama apie Sovietų sąjungos okupuotus kraštus, fiksuojamos demonstracijos už Lietuvos laisvę, lietuvių visuomenininkai, kultūros renginiai ir po Lietuvos nepriklausomybės paskelbimo į Chicagą atvykusių lietuvių rengiamos Joninių šventės.

Jono Kuprio nuotraukos buvo eksponuojamos ir amerikiečių erdvėse – Ward Gallery, Beverly Arts Center, Crown Hall Gallery.

„Taurūs ir šviesūs veidai, kilnios povyzos, nestinga giedrios šypsenos, –

▲ Jonas Kuprys M. Mažvydo bibliotekoje Vilniuje su draugais ir giminėmis fotoparodos atidarymo proga taip keliais žodžiais būtų galima apibūdinti fotografo Jono Kuprio parodą „Lietuviai Amerikoje“, eksponuojamą Lietuvos nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje, – po parodos Vilniuje rašė „Mokslo Lietuvos“ žurnalo redaktorius Gediminas Zemlickas. – Sprendžiant iš nuotraukų, autorius turėtų būti labai geras žmogus, jaučiantis atsakomybę už savo darbą. Suprantama, tokias išvadas galima daryti, jeigu pripažinsime, kad kūrinys vienaip ar kitaip atsispindi ir pats autorius. ...Subtilus skaitytojas be jokios abejonės pastebėjo, kad Joną Kuprį pristatome kaip fotografa, bet ne fotomenininką, kaip įprasta Lietuvoje, kur visi nori būti menininkais. Jonas Kuprys visur kukliai pabrėžia, kad jis yra fotografas, ir tai skamba tarsi retro melodijos gaida, kai fotografo profesija jau pati savaime buvo vertybė, be išskirtinės pretenzijos užimti menininko vietą. Žvelgdamas į tuos šviesius, dažnai besišypsančius veidus, skausmingai pajunti, kad laikas negrįžta, daugelis tų įvykių dalyvių ir liudininkų jau spėjo iškeliuoti į tolį, iš kurio kelio atgal nebėra. Štai čia ir pajunti fotografo kasdienio darbo, neretai

rutiniško, didžiąją prasme: ateičiai palikti pėdsakus, atvaizdus tų žmonių, kurie šitiek dirbo ir nuveikė, kad būtų išlaikyta lietuvybė, kaip atpildo tikėdamiesi gal tik vieno – būtyje neišnyksiančios atminties. Lyg nedidelis atpildas, bet jeigu įsigilinsime, tai juk didžiausias, į kurį gali pretenduoti kiekvienas mirtingasis.

Tai štai ši žmogų ir tautą įprasminanti darba ir dirba Jonas Kuprys. Kai į rankas pats paima kadaise darytas nuotraukas, pajunta, kad jos pačiam tampa vis įdomesnės ir iškalbingesnės. Nėra daugelio iš kadaise fotografuotų žmonių, pastatų, spėjo negrižtamai nunykti kai kurios JAV lietuvių šventės, gegužinės, vakaronės. Su žmonėmis miršta ir žmonės siejusios šventės – tie saitai, be kurių toli gražu neišsamus būtų išėjusios kartos gyvenimas. ...Reportažinio žanro fotografijose J. Kuprys neapsiriboja vien faktų fiksavimu ir pateikimu: tęsdamas žinomo menininko Henri Cartier-Bresson tradicijas jis ieško meninio vaizdo, kadro psichologiškumo“.

Jonas Kuprys ruošiasi išleisti nuotraukų albumą.

Ir šioje knygoje didžioji dalis nuotraukų taip pat yra Jono Kuprio.

▲ Jonas Kuprys (antras iš kairės) darniame „Draugo“ bendradarbių būryje. Viduryje – vyr. redaktorė Danutė Bindokienė 2003 m.